

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİ LİSANS PROGRAMLARININ İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. A.Metin KARKIN, İnönü Üniversitesi

1. Giriş

“ Bir ulusun sanat yeteneği, güzel sanatlara verdiği değerle ölçülür”

K. Atatürk

Her toplumun kendine özgü bir sanatı ve sanat anlayışı vardır. Sanatlar ait oldukları toplumun özelliklerini yansıtır. “Sanat eğitimi güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı sanatsal eğitimidir. Sanat eğitiminin amacı, yapılmış olanları yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeterlilikleri olan insanları yetiştirmektir”. Toplumun ekonomik gücü kültürel gücü ne ise sanatı da odur. Bu bağlamda Güzel Sanatlar Fakülteleri, toplumun sanatsal kalkınmalarına katkıları olabilecek, Türkiye ve dünya ile ilgili sosyal, kültürel, sanatsal gerçeklerin bilincinde müzik bilimcileri, araştırmacılar, teknoloji uzmanları kısaca sanat insanları yetiştirmek adına, verdiği sanat eğitimi açısından oldukça önem taşımaktadır.

Araştırmacı, katılımcı, paylaşımcı özgün ve estetik değerlere sahip olan, evrensel nitelikte bilgi ve sanat üreten Güzel Sanatlar Fakülteleri, ulusal ve uluslar arası düzeyde, araştırmacı, sorgulayıcı, çözümleyici düşünce yapısında, değişen dünya koşulları içerisinde güzel sanatlar ve tasarım alanında topluma liderlik yapabilecek, toplumsal değerlere saygılı, özgün ve sanatsal eserler üreten ve bunları paylaşarak toplum içerisinde kaynaştıran, yaşam boyu eğitim ve gelişme sürecine katkıda bulunan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Güzel sanatlar bünyesinde bulunan müzik bilimleri ve müzik teknolojileri alanları ise, Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu müzik bilimcisi, müzik eleştirmeni, kompozitör, müzik yapımcısı, aranjör, tonmaister, ses mühendisleri, teknoloji uzmanları yetiştirmek, evrensel ve milli müziğin kaynağını, tarihsel gelişimini araştırmak, bu alanlarda araştırma ve inceleme yapmak için gerekli yöntem ve teknikleri içeren genel kültürü kazandırma amacındadır. Bu alanlarda ve kurumlarda uzmanlar yetiştirilmesinin, müzik öğretim programlarında, içerik, çeşitlilik ve zenginlik açısından, mesleki çalışmalara yönelik bir program modeli hazırlama ile paralel olduğu söylenebilir. Türkiye’de müzik eğitiminde program geliştirme yaklaşımıyla, program oluşturma yani program hazırlama, oldukça gerilere uzanan bir geçmişe sahiptir.

“Türkiye’de müzik eğitimi alanında ilk adım Musiki Muallim Mektebi’nde uygulanan 1924 ve 1936 programları, (Gazi) Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde uygulanan programlar ile Hasan Oğlan Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Kolu’nda uygulanan müzik program tasarıları ile atılmıştır.

Müzik Eğitiminde Program geliştirme, programın hazırlama- deneme- değerlendirme düzeltme evrelerinden bir yada iki kez geçirilmesiyle sınırlı bir etkinlik olmayıp çağın şartlarına göre sürekli yinelenen “uygulama- değerlendirme- düzeltme” evrelerinden geçirilerek daha gelişkin bir düzeye getirilmesine dönük etkinlikleri kapsar. Program hazırlanırken; hedeflerin saptanması ve çözümlenerek hedef davranışa çevrilmesi, bu davranışları öğrenciye kazandırıcı öğretme durumları ile öğrencinin davranışı kazanıp kazanmadığını ortaya çıkarıcı sınav- ölçme durumlarının hazırlanması ve değerlendirme ilke, ölçüt ve işlemlerinin belirlenmesi faaliyetleri gerçekleştirilir.” Bu bağlamda halen müzik öğretim programlanması günümüzde gelişme göstermeye devam etmektedir.

1.1. Tarihsel Açıdan Güzel Sanatlar Fakülteleri

Türkiye’de müzikbilim alanındaki çalışmaların, müzikbilimciler yetiştirmek üzere İzmir’de başlandığı bilinmektedir. Müzik bilimleri alanında bağımsız olarak çalışmalarına başlayan ve müzik alanında önemli bir boşluğu dolduran ilk akademik kurum olan Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, başlangıçta Ege Üniversitesine bağlı bir birim olarak açılmış, müzikbilimci ve kurucusu olan Prof. Dr. Gültekin ORANSAY tarafından 1976 yılında kurulmuştur. Fakültenin kuruluş yıllarında yürürlükte bulunan 1750 sayılı üniversiteler yasası uyarınca ülkemizde örgün sanat eğitimi veren köklü kurumlar bulunmaktaydı. Devlet Konservatuarları, İstanbul, Ankara ve İzmir’de, Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul’da çalışmalarını sürdürmekteydiler. Güzel sanatlar Akademisi, Arkeolog, Müzeci, Ressam Osman Hamdi Bey tarafından 1882’de Sanayi-i Nefise Mektebi adıyla kuruldu ve 2 Mart 1883’de öğretime başladı. Türkiye’de ilk sanat ve mimarlık yüksek okulu olan Kurum, 1928’de Güzel Sanatlar Akademisi adını almış ve böylece ülke genelinde Akademi ünvanını alan ilk yükseköğretim kurumu olmuştur. Güzel Sanatlar Akademisi, 1969’da 1172 sayılı Devlet Güzel Sanatlar Akademileri Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte bilimsel özerkliğe kavuşmuştur. Kurum, 1982 de çıkan yasa ile Mimar Sinan Üniversitesi adını almıştır. 1981 yılından itibaren giderek hızla artan Güzel Sanatlar Fakülteleri’nin sayıları 2002-2003 yıllarında yaklaşık 22 iken şimdilerde bu rakam yaklaşık olarak altmışa ulaşmıştır.

1.2. Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri

Türkiye’deki Güzel Sanatlar Fakülteleri’nde aktif olarak eğitim veren müzik bölümleri içerisinde güncellenmiş olarak, ‘Müzik Bölümü’, ‘Müzik Bilimleri (Müzikoloji)’ ve ‘Müzik Teknolojisi’ alanları bulunmaktadır. Bu bölümleri bünyesinde bulunduran on G.S.F çalışma alanına dahil edilmiştir.

Müzik Bölümü, Müzik Bilimleri (müzikoloji), Müzik Teknolojisi Anabilim/Anasanat dallarını bünyesinde bulunduran Güzel Sanatlar Fakülteleri, uyguladığı program, ders çeşitleri, ders içerikleri, toplam krediler, giriş sınavları, akademik yapılanma, öğrenci kontenjanları gibi konularda pek çok farklılık göstermektedirler. Farklılıkların zenginlik sayılabileceği gibi çekirdek ders programlarında bir takım sıkıntıların yaşandığını da söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Güzel Sanatlar Fakülteleri müzik bölümlerinin yapılanmasında ve verdiği sanat eğitiminde sorunların asgari düzeye indirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Müzik Bölümü, Müzik Bilimleri ve/veya Müzik Teknolojisi alanlarında aktif olarak eğitim veren on Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümlerinde uygulanan lisans programları incelendiğinde, sekiz yarı yıla yayılan derslerin çeşitliliği-verimliliği açısından, ayrıca

nitelikli müzik bilimciler, araştırmacılar ve teknoloji uzmanları yetiştirmek adına bu programların sürekli olarak geliştirilmesinin yarar sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmanın incelenmesindeki temel amaç, ele alınan on Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümleri lisans programlarındaki benzer ve farklı yönlerinin ne olduğunu saptamaktır. Bu düşünceden yola çıkarak müzik bölümleri lisans programlarında, ortak olan dersler, kredi sayıları, ortak olmayan dersler, seçmeliler, yarı yıla ve sekiz yarı yıla göre toplam kredi sayıları ayrı ayrı analiz edilerek ortaya konulmuştur.

Müziği toplumla buluşturarak, yurt içi ve yurt dışında sanat eğitimi konusunda bilinçlenmeye yönelik çalışmalar yapma ve öğrencileri bu bilinçle yetiştirmeyi hedefleyen, Türkiye’deki Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerinin, sayılarının hızla artması nedeni ile, fiziki yapılanmada, farklı farklı lisans ve lisans üstü programlarda, eğitim veren yeterli öğretim üyesi sayısına sahip olamama gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığı gözlemlenmiştir. Bu sorunların, fakültelerin yeniden yapılanması ve eğitim-öğretim programlarının yeniden düzenlenmesi için öğretim elemanlarının bir araya gelerek yapacakları çalışmalarla ve kurumlar arası iletişim-dayanışmalar ile büyük ölçüde giderilebileceği söylenebilir.

Türkiye’deki Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri ;

- Akdeniz Üniv. G.S.F Müzik Bölümü
- Atatürk Üniv. G.S.F Müzik Bilimleri
- Cumhuriyet Üniv. ...G.S.F Müzik Bilimleri + Müzik Teknolojisi
- Dokuz Eylül Üniv. ...G.S.F Müzik Bilimleri + Müzik Teknolojisi
- Erciyes Üniv. G.S.F Müzik Bilimleri
- İnönü Üniv. G.S.F Müzikoloji + Müzik Teknolojisi
- Kocaeli Üniv. G.S.F Müzikoloji
- Kırıkkale Üniv. G.S.F Müzik Bilimleri
- Marmara Üniv. G.S.F Müzik Bölümü
- S. Demirel Üniv. G.S.F Müzik Bilimleri

2. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye’de sayıları yaklaşık altmışı bulan Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri içerisinde araştırmanın örneklemine alınan 10 G.S.F Müzik Bölümlerinin lisans programları incelenerek karşılaştırmalı analizi yapılmıştır.

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan On G.S.F Müzik Bölümleri Lisans Programlarındaki “İşitme Eğitimi” Dersi’nin Dağılım Tablosu

İşitme Eğitimi Dersleri			
Derslerin Adı	Üniversite	Kredi	%
Temel Müzik Eğitimi-I	Akdeniz Ü.	7	14.9
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi-I	Atatürk Ü.	4	8.6
Müziksel İşitme Okuma ve Yazma-I	Cumhuriyet Ü.	6	12.7
Müzik Algılama ve Okuma-I	D.Eylül Ü.	4	8.6
Temel Müzik Kavramları-I	D.Eylül Ü.	4	8.6
Kulak Eğitimi ve Solfej-I	Erciyes Ü.	4	8.6
Temel Müzik Kuramları-I	Erciyes Ü.	2	4.2
Solfej Dikte Teori-I	İnönü Ü.	3	6.4
Solfej ve Kulak Eğitimi-I	Kocaeli Ü.	2	4.2
Temel Müzik Kavramları-I	Kırıkkale Ü.	2	4.2
Okuma (deşifre) -I	Marmara Ü.	2	4.2
Yazma (Dikte) -I	Marmara Ü.	2	4.2
İşitme (Kulak) -I	Marmara Ü.	2	4.2
Müziksel Alg. Ve Ok.-I	S.Demirel Ü.	3	6.4
Toplam		47	100

Tablo 1’ den de izlendiği gibi, lisans programlarında yer alan işitme eğitimi alanına yönelik derslerin, farklı isim ve kredilerle kullanıldığı, “Temel Müzik Eğitimi” (%14.9) ve ‘Müziksel İşitme Okuma ve Yazma’ (%12.7) ders kredilerinin fazla olmasından dolayı diğer derslere göre, yüzdelik oran sıralamasında ilk sıraları aldığı görülmüştür.

Tablo 2. Araştırmada Yer Alan G.S.F Müzik Bölümleri Lisans Programlarındaki ‘Piyano’ Alanı ile İlgili Derslerin Dağılım Tablosu

Piyano Eğitimi Dersleri			
Derslerin Adı	Üniversite	Kredi	%
Piyano-I	Akdeniz Ü.	3	23.0
T. Piyano	Atatürk Ü.	1	7.7
Piyano-I	Cumhuriyet Ü.	1	7.7
Piyano-I	D.Eylül Ü.	1	7.7
Piyano-I	Erciyes Ü.	2	15.4
Piyano-I	İnönü Ü.	1	7.7
Temel Piyano Eğ.-I	Kocaeli Ü.	2	15.4
Piyano-I	Kırıkkale Ü.	1	7.7
Piyano-I	Marmara Ü.	1	7.7
Toplam		13	100

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, lisans programlarında yer alan piyano derslerinin, isim ve kredileri açısından benzer olduğu, yüzdelik oran sıralamasında ise 3 kredilik Piyano-I dersinin %23 oranı ile ilk sırayı aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Araştırmada Yer Alan G.S.F Müzik Bölümleri Lisans Programlarındaki “Çalgı” ve “Ses Eğitim”i Alanı ile İlgili Derslerin Dağılım Tablosu

Çalgı ve Ses Eğitimi Dersleri			
Derslerin Adı	Üniversite	Kredi	%
Temel Çalgı-I	Akdeniz Ü.	3	8.5
Bireysel Ses Eğitimi-I	Akdeniz Ü.	3	8.5
Toplu Ses Eğitimi-I	Akdeniz Ü.	2	5.7
Bireysel Ses Eğitimi-I	Atatürk Ü.	1	2.9
Bireysel Çalgı Eğitimi-I	Atatürk Ü.	1	2.9
Bireysel Ses Eğitimi-I	Cumhuriyet Ü.	1	2.9
Bireysel Çalgı Eğitimi-I	Cumhuriyet Ü.	1	2.9
Çalgı-I	İnönü Ü.	1	2.9
Bireysel Ses Eğitimi-I	İnönü Ü.	1	2.9
Birlikte Seslendirme-I	İnönü Ü.	2	5.7
Ses eğitimi-I	Erciyes Ü.	1	2.9
Bireysel Çalgı-I	Erciyes Ü.	2	5.7
Koro-I	Erciyes Ü.	2	5.7
Çalgı Eğitimi-I	Kırıkkale Ü.	1	2.9
Çalgı eğitimi-I	Kocaeli Ü.	2	5.7
Koro-I	Kocaeli Ü.	2	5.7
Koro-I	Marmara Ü.	2	5.7
Ana Çalgı-I	S.Demirel Ü.	6	17.0
Yardımcı Çalgı-I	S.Demirel Ü.	1	2.9
Toplam		35	100

Tablo 3’ten de izlendiği gibi, performansa yönelik olarak çalgı eğitimi derslerine, örneklem grubuna dahil edilen G.S.F müzik bölümlerinin lisans programlarında tamamının yer verdiği, sadece ikisinin ise ses eğitimi derslerine lisans programında yer vermedikleri gözlenmiştir.

Tablo 4. Araştırmada Yer Alan G.S.F Müzik Bölümleri Lisans Programlarındaki, “Müzikoloji” Alanına Yönelik Derslerin Dağılım Tablosu

Müzikoloji Alanına Yönelik Dersler			
Derslerin Adı	Üniversite	Kredi	%
Müzik Bilimine Giriş-I	Atatürk Ü.	2	3.2
Müzik Tarihi-I	Atatürk Ü.	1	1.6
Osmanlıca Müzik Metin Çev.-I	Atatürk Ü.	1	1.6
Müzik Tarihi-I	Cumhuriyet Ü.	3	4.8
Osmanlıca-I	Cumhuriyet Ü.	2	3.2
Müziğin Tarihi Evrimi-I	D.Eylül Ü.	4	6.2
Geleneksel Türk Sanat Müziği	D.Eylül Ü.	2	3.2
Popüler Müzik Tarihi	D.Eylül Ü.	4	6.2
Müzik ve Toplum-I	D.Eylül Ü.	4	6.2
Müzikolojiye Giriş	İnönü Ü.	2	3.2
Uygarlık Tarihi	İnönü Ü.	2	3.2
Uluslar arası Sanat Müziği	İnönü Ü.	2	3.2
Popüler Müzik Tarihi	İnönü Ü.	2	3.2
Etnomüzikoloji-I	İnönü Ü.	2	3.2
Müzik Yazılımları	İnönü Ü.	2	3.2
Sanat Tarihi	Erciyes Ü.	2	3.2
Uygarlık Tarihi	Erciyes Ü.	2	3.2
Müzik Estetiği ve Felsefesi	Kocaeli Ü.	2	3.2
Popüler Müzik	Kocaeli Ü.	2	3.2
Rönesans ve Barok Müziği	Kocaeli Ü.	2	3.2
Müzik Tarihi	Kırıkkale Ü.	2	3.2
Osmanlıca	Kırıkkale Ü.	2	3.2
Müzik Sosyolojisi	Kırıkkale Ü.	2	3.2
Sanat Tarihi	S.Demirel Ü.	2	3.2
Müziğin Tarihsel Evrimi	S.Demirel Ü.	4	6.2
Müzik Biliminde Yöntem	S.Demirel Ü.	2	3.2
Osmanlıca	S.Demirel Ü.	2	3.2
Popüler Müzik Tarihi	S.Demirel Ü.	2	3.2
Toplam		63	100

Tablo 4 incelendiğinde, müzik bilimine yönelik derslerin kredilerinin birbirine yakın olduğu, ayrıca örneklem grubunun lisans programlarında, müzikoloji alanına, ders çeşitliliği ve içerikleri açısından geniş yer verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 5’ten de izlendiği gibi, teknoloji alanına yönelik derslerin, örneklem grubunda yer alan dört G.S.F Müzik Bölümleri lisans programında bulunduğu gözlenmiştir. Stüdyo çalışmalarını ve teknolojik bilgileri içeren derslerin kredilerinin birbirine yakın olduğu, içerik ve amaç yönünden farklı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırmada Yer Alan G.S.F Müzik Bölümleri Lisans Programlarındaki, “Müzik Teknolojisi” Alanına Yönelik Derslerin Dağılım Tablosu

Müzik Teknolojisi Alanına Yönelik Dersler			
Derslerin Adı	Üniversite	kredi	%
Ses Elektroniği	D.Eylül Ü.	4	7.4
Ses Fiziği	D.Eylül Ü.	2	3.7
Akustik	D.Eylül Ü.	4	7.4
Mikrofonlama Teknikleri	D.Eylül Ü.	2	3.7
Sinyal Akışı ve Yönlendirme	D.Eylül Ü.	4	7.4
Stüdyo	D.Eylül Ü.	4	7.4
Müzik Teknolojisine Giriş	İnönü Ü.	2	3.7
Elektronik Bilgisi	İnönü Ü.	2	3.7
Ses Kayıt ve Mix	İnönü Ü.	2	3.7
Akustik	İnönü Ü.	2	3.7
Midi ve Audio Düzenleme	İnönü Ü.	2	3.7
Analog Elektronik	S.Demirel Ü.	4	7.4
Müzik Teknolojisine Giriş	S.Demirel Ü.	4	7.4
Akustik	S.Demirel Ü.	2	3.7
Audio Tek. Temelleri	S.Demirel Ü.	4	7.4
Müzik Teknolojisine Giriş	Cumhuriyet Ü.	2	3.7
Ses Teknolojisi Temelleri	Cumhuriyet Ü.	2	3.7
Akustik	Cumhuriyet Ü.	2	3.7
Midi	Cumhuriyet Ü.	2	3.7
Kayıt Teknikleri	Cumhuriyet Ü.	2	3.7
Toplam		54	100

Tablo 6. Araştırmada Yer Alan G.S.F Müzik Bilimleri Anabilim/Anasanat Dallarının Lisans Programlarındaki, Toplam Kredilerin Dağılım Tablosu

Müzik Bilimleri Lisans Programları (Sekiz Yarıyıl ve Toplam Krediler)									
Üniversite Adı	Dönem Kredi								Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	
S.Demirel Üniversitesi	28	31	20	18	18	18	15	15	163
İnönü Üniversitesi	20	20	16	16	16	16	13	13	130
Erciyes Üniversitesi	18	18	24	22	21	19	20	20	162
Cumhuriyet Üniversitesi	18	19	24	24	22	20	17	17	161
Kocaeli Üniversitesi	22	23	22	20	19	17	18	18	159
Kırıkkale Üniversitesi	20	23	24	22	22	22	14	14	161

Tablo 6’da da görüldüğü gibi, müzik bilimlerine yönelik lisans programlarında, dönemlik kredilerin en az 13 en fazla 31 olarak sayısal farklılıklar gösterdiği, toplam kredilerde ise İnönü Üniversitesi (130) haricinde diğerlerinin kredi toplamalarının birbirine yakın olduğu gözlenmiştir.

3. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de sayıları altmışa ulaşan Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümleri’nin bünyesinde bulunan “Müzik Bölümü”, “Müzik Bilimleri” ve “Müzik Teknolojisi” alanları ele alınarak toplam on G.S.F Müzik lisans programları incelenmiştir. İnceleme sonucunda, sekiz yarıyıllık lisans programların ders içeriklerinin birbirine benzer olduğu, fakat, ders çeşitliliği, ders isimleri, seçmeli dersler ve toplam kredilerinin farklı dağılımlar gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Müzik bilimcileri, teknoloji uzmanları, araştırmacıların yetişeceği bu alanlarda, mesleki donanımı ve birikimi sağlamak adına lisans programlarının, değişen ve gelişen çağa uyum sürecinde sürekli olarak yenilenmesi önem taşımaktadır. Birbirinden bağımsız olarak hazırlanan lisans programları, ortak bir amaç ve hedefe dayandırılmalı, birbirleri ile çelişmemesine özen gösterilmelidir. Türkiye’de sayıları hızla artan Güzel Sanatlar Fakültelerinin sayısal artışı, akademik kadroların yetiştirilmesi ile eşgüdümlü olmalıdır. Güzel sanatlar alanındaki yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar yakından ve sürekli olarak izlenmeli, bu alanlardaki bilimsel çalışmalara ve araştırmalara ağırlık verilmelidir. G.S.F’leri, belirli günlerde değil, tüm zamanlarda kendi disiplini içerisinde ciddi ürünler veren bir kurum olarak görülmelidir. Gerekğinde program hazırlama ve geliştirme uzmanları sıkça bir araya gelerek konu ile ilgili çalışmaları sürdürmelidirler. Müzik öğretmenliği lisans programlarının yıllarca bilimsel platformlarda tartışıldığı ve sonradan standart bir program uygulamasına geçildiği bilinmekte ve bu düşünceden yola çıkarak G.S.F Müzik Bölümleri lisans programlarının, mesleki hedefler göz önünde bulundurularak, ilgili kurumlarca bir araya gelinerek tartışılması, çözümlenmesi ve ortak bir değerlendirme ile yeniden yapılanmasının gerekiyorsa standart bir program haline dönüştürülmesinin yararlı olacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Aksu, C. (2007). İlköğretim 8.Sınıf Müzik Programının Hedeflerine Ulaşma Düzeyinin Değerlendirilmesi. Erzurum, 2007. <http://www.ödev sitesi.com/ödevler/arşivler>
- Etike, S. (2009). <http://www.kultur.gov.tr> Mart 12, 2009
- Yener, S. (2009). *Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri Müfredat Programlarının Karşılaştırmalı Analizi*. 8.Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Eylül, 2009.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ